ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անգլիա և Հայաստան.—Ներքին տեսութիւն. Բժշկական օգնութեան կոմիտէտ. Նամակ Երևանից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Գերմանիա. Անգլիա. Նամակ Թիւրքիայից.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Եւրոպայի քաղաքականութեան փոփոխվելը սկսեց հետաքրքրել հայերին ոչ թէ օտար ազգերի, օտար շահերի վերաբերութեամբ, այլ նոյն իսկ հայկական ազգի, Տաճկահայաստանի գործի հետ կապ ունենալու պատճառով: Ինչպէս որ, Ֆրանսիայի մէջ պատահող պետական յեղափոխութիւնը եթէ առաջ ժամանակ կը զբաղեցնէր հայի լոկ պլատոնական զգացմունքը, որ նուիրված էր լինում այս ինչ, այն ինչ օտար ազգին, այժմ նոյն պետութեան մէջ կատարվող մինիստրական կրիզիսը հետաքրքրում է հային այն պատճառով, որ նոր մինիստրական խմբի գործունէութեան պրոգրամման աւելի շատ կամ աւելի քիչ է նպաստաւոր Տաճկահայաստանի ակնկալութիւններին: Նոյնը կարելի է ասել և իւրաքանչիւր մեծ պետութեան մէջ այժմ պատահող անցքերի համար, որոնց հետ կապ է ստացել և քաղաքական մարմնի մէջ ներս դառել Տաճկահայաստանի խնդիրը: Նոյնը տեսնում ենք և հէնց այս րոպէ, աւելի զօրաւոր կերպով, Անգլիայի ազատամիտ կուսակցութեան յաղթութիւնից յետոյ:

Ազատամիտ մինիստրութեան հաստատվելը Անգլիայում, իւրաքանչիւր հայի սրտի մէջ ուրախութեան բաբախում յարուցեց. «վերջապէս կազատվեն տաճկահայերը այն կաշկանդված դրութիւնից, որի մէջ պահում էր նոցա Բիկոնսֆիլդի քաղաքականութիւնը» ասում է իւրաքանչիւր հայ: Թէպէտ Գլադստոնի մօտաւոր կաբինետի պրոգրամման արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ, դեռ ոչ ոքին չէ յայտնի, բայց որովհետև ընտրողական մաքառման ժամանակ ազատամիտ կուսակցութեան անդամները զանազան ճառեր խօսեցին և յայտարարութիւններ արեցին իրանց բազմաթիւ ընտրողների առաջ, վասն որոյ այդ յայտարարութիւններից կարելի է մօտաւոր ճշգութեամբ հասկացողութիւն կազմել և այն ընթացքի վրա, որ կը բռնէ Անգլիայի նոր մինիստրութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, ինչպէս և Տաճկահայաստանի գործի վերաբերութեամբ:

Մեր կարծիքով միշտ սխալ բան կը լինի մտածել, ինչպէս այդ անում է ռուսական մամուլի մի մասը, թէ անգլիական ազատամիտ կաբինետը այնպիսի մի կրաւորական դիրք կը բռնէ իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, որ երբէք չի ախորժի Անգլիայի շահերի համար, սորա, նորա գլխին ընկոյզ կոտրել: Որչափ էլ համեստ և խաղաղասէր բնաւորութեան տէր մարդիկ լինէին Անգլիայի ազատամիտ կուսակցութեան ներկայացուցիչները, բայց միթէ կարելի է հէնց մի րոպէ կասկածել որ նոքա այնչափ կարճամիտ են, որ չեն հասկանում այն, ինչ հասկանում է իւրաքանչիւրը մեզանից՝ չեն հասկանում, որ Հնդկաստանի statu quo ուղիղ պահպանելը ներկայացնում է Անգլիայի գոյութեան ամենաանհրաժեշտ պայմանը: Վասն որոյ ասել թէ նոր մինիստրութիւնը անխառ և անմաս դեր կը կատարէ արևելքի գործերի մէջ, նուիրելով իրան ներքին գործերին, մեր կարծիքով մի անհեթեթ լօգիկա է, քանի որ իսկական Անգլիան ոչ թէ ծովերով պատած երեք միացած թագաւորութիւնների մէջ է, այլ դուրսը՝ Հնդկաստանի մէջ....

Ուրեմն Գլադստոնի մինիստրութեան պրոգրամմայի մէջ, արևելքի քաղաքականութիւնը անշուշտ այնպէս ստորագծված կը լինի, ինչպէս այդ եղել է և ընկած մինիստրութեան ժամանակ և միշտ, ի հարկէ այն զանազանութեամբ միայն, որ ազատամիտ կաբինետը ուրիշ միջոցներ և ուրիշ եղանակ կընտրէ իր նպատակին հասնելու համար, քան թէ իր նախորդ կաբինետը: Օրինակ. փոխանակ ստոր ինտրիգաների, խորխտ դիպլօմատիական շրջաբերականների, սպառնալիքի, որոտմունքի ու ցնցողական միջոցների, նոր կաբինետը անշուշտ աւելի նախապատիւ կը համարէ պարզ խօսքը, անկեղծ յարաբերութիւնները, խաղաղաբարոյ, բայց հաստատամիտ որոշումները: Փոխանակ փոքր ազգերին արհամարհելը և նոցա անհատական ձգտումները խափանելը, ազատամիտ կաբինետը անշուշտ աւելի խելացի և նպատակայարմար կը դատէ ոչ թէ ճնշելով աւելի լարել նոցա յուզված տրամադրութիւնը, այլ միայն բաւարարութիւն տալով և գրաւելով նոցա սիրտը:

Այսպէս է ազատամիտների հայեացքը ներքին պօլիտիկայի՝ Իռլանդիայի պահանջների վերաբերմամբ, նոյնը կը լինի և Թիւրքաց Հայաստանի նկատմամբ: Անգլիայի նոր մինիստրութիւնը դարձեալ կը շարունակէ ամեն ջանք թափել Թիւրքիայի դրութիւնը ամրացնելու համար, իր սեփական շահերի հարկադրութեամբ, միայն այդ նպատակին նա կը դիմէ ոչ թէ արթնացած ազգերի ձգտումները խեղդելով, այլ նոցա արդար պահանջները կատարելով և նոցա շահերը հաշտեցնելով Թիւրքիայի շահերի հետ.... Մեր հասկացողութեամբ, այսպէս կը լինի ազատամիտների յաղթութեան արդիւնքը Տաճկահայաստանի վերաբերմամբ:

Բայց ի՞նչ կանեն Կ. Պօլսի ազգային քաղաքականութեան ղեկավարները, մամուլի ներկայացուցիչները, quasi դիպլօմատները... Նոքա կը շարունակեն այնպէս վարվել, այնպէս շարժվել, այնպէս դէպքերից օգուտ քաղել ինչպէս մինչև հիմա, ինչպէս Իզգոււմի անցեալ գաղթականութեան ժամանակ, ինչպէս և այժմեան սովի ժամանակ, ինչպէս և միշտ. միշտ անպտուղ, միշտ շփոթված, միշտ լեզուն փորը գցած և շամփուր կուլ տուածի նման աչքերը խըշքած... փոխանակ որոշ պրոգրամայի, հաստատ ընթացքի: Արդեօք Կ. Պօլսի ազգայինները կը միան դարձեալ այն խենթ մարգարէների առաջնորդութեամբ, որոնցից մինը չորս տարի առաջ Հայաստանի փրկութիւնը Ամերիկա գաղթելու մէջ էր տեսնում...

Կը յուսանք որ վերջապէս Կ. Պօլսի մեր ազգայինները ուրիշ տեսակ կը շարժվեն և Հայաստանի ինքնավարութիւնը իրագործելով կը գաղթեն Հայաստան իրանց մոռլածին ժողովքն էլ մէջքերը շալակած, Հայաստանի հողի վրա նորան կենդանութիւն տալու համար: Կապրենք, կը տեսնենք...

Դր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏ ՎԱՆԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս երևում է Վանի սովի դէմ միջոցներն օրըստօրէ աւելանում են, մեծ յոյսեր կան ի հարկէ, որ նրանք կը կրկնապատկվեն, կնռապատկվեն և առաւել ևս կը շատանան: Սպասում էինք, որ և պ. Ա. Ամիրխանեանցի առաջարկութիւններն կիրագործվեն անկասկած (Մշակ № 44): Նաւ ցաւալի է միայն, որ ինչպէս հաղորդում է ռուսաց կօնսուլ Կամսարականը (Մշակ № 43), սովը սաստկանալով աճում է, 150 մեռածներ կան, մինչև 3 հարիւր մանուկներ հիւանդացել են, որոնցից հիւանդանոց է ձեռնարկում հիմնել: Պ. Կամսարականը օգնութեան ձեռք է առաջարկում այն մարդասէր հիմնարկութեան համար: Յայտնի է, որ սովի ժամանակ մահկանացութիւնը առաւելանում է ո՛չ թէ լոկ սովից միայն, այլ այն տարափոխիկ հիւանդութիւններից նոյնպէս, որոնք ծագում են սովատանջ ժողովրդի մէջ: Այս հիւանդութիւններից, ինչպէս թանչքը (дизентерія), լնդհարութիւնը (цинга), ըստամոքսի և երակների վնասվելը, գլխաւոր և առաջին տեղն է բռնում բծաւոր տիֆը (пятнистый тифъ), որ շատ փոխադրական և վարակիչ է: Մեր եղբայրներին և քոյրերին սպառնում են այսպէս այժմ մի կողմից սովը, միւս կողմից նրանից յառաջ եկող հիւանդութիւնները: Ուրեմն որքան անշուշտ հարկաւոր են սովածները կերակրելու միջոցները, նոյնքան, եթէ ո՛չ առաւել ևս, հարկաւոր է որ շուտով բժշկական օգնութեան ձեռք մեկնենք վանեցիներին, որ փոխադրական հիւանդութիւնները չը սաստկանան և չը տարածվեն ամբողջ Վանում և նրա շրջակայքում: Ո՞ւմ պարտաւորութիւնն է անմիջապէս սկիզբն տալ այս գործին, եթէ ո՛չ մեր՝ բոլոր

Հայազգի բժշկներին: Թիֆլիսը, լինելով կենտրոն, որտեղ հայ բժիշկների բազմութիւն կայ, պէտք է առաջինը ձայն բարձրացնէ և հրաւիրէ միւս քաղաքների և տեղերի բժշկներին մասնակցել այսպիսի մի մեծ մարդասիրական գործում: Մենք համարձակվում ենք առաջարկել մեր պատուարժան բոլոր ընկերակիցներին հիմնել բժշկական օգնութեան կօմիտէ Թիֆլիսում, որը, յոյս ունենք, մեծ համակրանքով և ուրախութեամբ կընդունվի ինչպէս Թիֆլիսաբնակ, նոյնպէս և այլ տեղերի հայ բժիշկներից: Մեր եսականութիւնը, մեր անձնական յարաբերութիւնները թողնենք մի կողմ բոլորովին և արմատից դուրս գցենք: Մի մարմին և մի հոգի դառնանք մեր համազգիները Հայաստանի երեսից չը ջնջվելու համար, փրկելով նրանց մերձիմահ կեանքը: Այսպիսի մի աղէտալի ժամանակ մարդասիրական գործում վերև յիշուած ախտերը տեղ չը պէտք է ունենան և աններելի են նաև: Հաւատացած ենք, որ թէ բոլոր Թիֆլիսի և թէ այլ տեղերի հասարակութիւնը կը համակրէ մեզ և կրկին չի խնայի իր նուէրը կօմիտէտի գործը յառաջ տանելու համար: Թէ ինչո՞ւմ պէտք է լինի կօմիտէտի գործունէութիւնը, աւելորդ ենք համարում խօսել շատ նրա մասին: Դեղեր, զանազան պաշարեղէններ և ըմպելիքներ, եթէ անհնար է բժշկներ, գոնէ հմուտ և փորձուած ֆելդշերներ ուղարկել Վան, մի քանի հիւանդանոցներ հիմնել, մաքրել օդը Վանում, գիւղերում և աներում—ահ՛ա այն գլխաւոր և առաջին միջոցները կօմիտէտի գործունէութեան: Թիֆլիսի միանձնուհիներին մենք կառաջարկէինք, քան թէ անպտուղ չորս պատերում նստել և մարդկութեան անօգուտ անդամ լինել, գնալ Վան և որպէս քոյրեր ողորմածութեան հոգս քաշել հիւանդների վրա: Եթէ կը ցանկանան կոյսերը, բժիշկները ուրախութեամբ դասեր կը կարդան նրանց համար բոլոր հարկաւոր ողորմածութեան քոյրերին տեղեկութիւնների մասին: Մեր աղքատ գրպանից ուղարկում ենք «Մշակի» խմբագրութեանը, չենք ասում տպագրել, այլ շատ շուտ կատարվելու կօմիտէտի գործունէութեան համար 25 ր., որը կը ստանայ յետոյ նա խմբագրատունից:

Բժիշկ Միրիմանեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 29-ին

Ամեն կողմերից ուղարկում էին ձեզ գումարներ Վան փոխադրելու համար: Այդ գումարների շարքում պատահեցին խոշոր թւանշաններ, որոնց հաւասար չէր կարելի պահանջել Երևանից, սակայն նրանց ուղարկող քաղաքների, թողնում եմ գիւղերի, մեծ մասից Երևանի այդ գործում յետ մնալը և յամառ լռութիւնը մեծ ամօթանք և նախատինք էր պատրաստում նրա համար: Կարծես Երևանում հայ չը կար, իսկ եթէ կար, վանեցին նրա եղբայրը չէր.... Կարդում էին մեծ թւով «Մշակ» և «Մեղու», ամօթալի սառնութեամբ աչքի էին անցնում այնպիսի տողեր, որոնք քարի վրա ազդեցութիւն կունենային, անվրդով սրտով ծալում էին և վեր դնում: Միայն անգութ տաճիկը այդպէս կը վարվէր, իսկ մի ուրիշ ազգ անշուշտ իր հացի կէսը վեր կառնէր և կուղարկէր նրանց:

Մեզ յայտնի էր, որ մի ցուցակով մի չորս հարիւր րուբլ հաւաքվել էր, բայց նրանով բաւականանալ չէր կարելի: Այդ պատճառաւ, ես և իմ ընկեր Արշակ Տէր-Մարութեանը յանձն առանք նուէր հաւաքելու ծանր պաշտօնը:

Այդ պատճառով եմ ասում և այդ գործին «սուրբ պարտականութիւն» անունը տալու փոխարէն, ծանր պաշտօն եմ անուանում նրան: Դուք ինքներդ կը համաձայնէիք ինձ հետ դորանում, եթէ մի ժամ պտտած լինէիք ինձ հետ մեր քաղաքում. երևակայեցէք՝ մտնում էք մի խանութ, որը լիքն է ապրանքով, թէպէտ ամբողջ արժողութեամբ իր սեփականութիւնը չէ, բայց նրանից ստացած օգուտը բաւականին է. քաղաքավարութեամբ առաջարկում էք մի այսպիսի հարց—չէ՞ք կամենայ, պարոն, նուէր տալ Վանի սովատանջների համար. ստանում էք պատասխան կամ «ոչ», կամ թէ՝ «ես տուել եմ»: Այս խօսքերում չափազանցութիւն չը կայ:

«Ոչ» պատասխանողին չէ կարելի մարդ համարել, իսկ միւսի վերաբերութեամբ, կարծում ես թէ երևի քչից մի հարիւր րուբլ տուած կը լինի, որը իր հարստութեան շատ փոքր պրօցենտն է կազմում, բայց յայտնվում է, որ մի հինգ, տաս րուբլ է տուել:

Կան մարդիկ, որ իրենց տուածը աղքատի տըւած ողորմութեան, վարձքի են նմանեցնում. սխալվում էք, պարոններ, այդպէս էժան գնով յոյս մի ունենաք տեղ գնել արքայութեան մէջ, օգնութիւն են պահանջում, օգնութիւն և ոչ թէ ողորմութիւն: Ահա Զատիկը գալիս է, քաղցրաւենիքի և խմիչքների համար տասնոցներ չէք խնայի, իսկ վանեցիների համար, որոնք հաց անգամ չունեն ուտելու, մինչև որ մէկ րուբլ հանում էք և տալի, հոգիներդ է դուրս գալի: Ամօթ է, ամօթ, հասկացէք վերջապէս ձեր պարտքը:

Մի պարոն մեզ մի նկատողութիւն արաւ, թէ եթէ դուք չը սկսէիք ձեր ստորագրութիւնը, ես մտադիր էի մեծ գումարի ստորագրութիւն սկսել: Չեմ կարծում, որ մենք մեր րուբլիանոց ստորագրութեամբ խառնած լինենք պարոնի գթասրտութեան իրագործմանը: Պարոնի կարծիքով, ով որ մէկ րուբլ տուել է, կասի էլ չեմ կարող տալ, տուել եմ: Շատերը ինձ հետ կը համաձայնեն, որ պարոնը սխալվում է: Այն մարդը, որ հասկանում է եղբայրական պարտքը, կարեկցութիւն ունի դէպի իր ազգակիցը, վերջապէս, եթէ իրեն հայ է անուանում, չեմ կարծում որ մի րուբլ տալով, մերժի յետոյ ես տալու: Իսկ չը հասկացողին բաւական է ասել, քո եղբայրդ սովից մեռնում է, դու կուշտ ուտում ես, նստում, իսկ նա կարօտ է մի կտոր հացի, տուր քո կարողութեան մի հարիւրերորդ մասը. եթէ մերժի, ուրեմն նա հրէշ է և ոչ մարդ:

Հրաւիրում ենք պարոնին իրագործել իր բարի նպատակը:

Այսօր գրեցի որ յանձնէ ձեզ Յակոբ Մեհերեան երկու հարիւր րուբլ., ստորագրութիւնը շարունակվում է: Ահա ցուցակը:

Տիկիններ՝ Զ. Թ. 5 ր., Աչխէն Եղիազարեան 2 ր., Լիզայ և Օլինկա Յովհաննէսեան 3 ր., Շողակաթ Նազանեան 2 ր., Սոփիա Ալօյեան 1 ր., Երանուհի Մուշեղեան 1 ր., Հռիփսիմէ և Ալմաստ Խաչատրեան 2 ր., Սալբի և Մաքթաղ Մեհերեան 2 ր., Խաթուն Կակոյեան 1 ր.:

Պարոններ՝ Թ. Տէրունեան 10 ր., Գ. Գաւթեան 10 ր., Ա. Թեոսեան 5 ր., Յ. Անտօնեան 5 ր., Գ. Բաղրամեան 4 ր., Գ. Քնքոյշեան 3 ր., Թ. Ջանիբէկեան 3 ր., Ղ. Ղազարեան 3 ր., Ն. Մելքեան 3 ր., Ս. Պապաջանեան 4 ր., Ա. Արազեան 3 ր., Թ. Մեհերեան 3 ր., Տ. Նաւասարդեան 2 ր. Ա. Մանուչարեան 2 ր., Ե. Մեհերեան 2 ր., Յ. Մեհերեան 2 ր., Ն. Տէր-Մովսէսեան 2 ր., Բ. Ղափլանեան 2 ր., Ա. Սիմէօնեան 2 ր., Ն. Աթաբէկեան 2 ր., Ե. Բակլաչեան 2 ր., Կ. Դադամեան 2 ր., Յ. Շխիմեան 2 ր., Ա. Գուլամիրեան 2 ր., Գ. Գառնեան 2 ր., Ա. Մինասեան 2 ր., Գ. Սառաջեան 2 ր. Գ. Ամիրեան 2 ր., Ա. Ազիզեան 2 ր., Ռ. Բակլաչեան 2 ր., Օ. Մելիքեան 1 ր. 50 կ., Ե. Կակոյեան 50 կ.: Հետևեալ ութսուն եօթ անձինք մէկ-մէկ րուբլ: Молчановъ, Агніевъ, Михаиловъ, Кадимъ-бекъ, Ա. Տէր-Աբրահամեան, Խ. Տէր-Մարուքեան, X., У., Վ. Բարոյեան, Թ. Մահտեսի Փանոսեան, Ա. Արազեան, Z., Մարտիրոսեան, Տէր-Բարսեղեան, Ա. Տէր-Վարդանեան, Ն. Տէր-Պօղոսեան, Луценко, Կ. Աֆրիկեան, Ա. Խօջաէնեաթեան, Կ. Աբրահամեան, Թ. Տէր-Ղազարեան, Յ. Տէր-Յովսէփեան, Ա. Արարատեան, Ն. Մելիք-Աւագեան, Գ. Տէր-Գրիգորեան, Ոմն, Վ. Տէր-Յովհաննիսեան, Թ. Գէորգեան, Մ. Խարայէլեան Քարփալվեցի, Յ. Աֆրիկեան, Ա. Մալխասեան, Թ. Խաչատրեան, Յ. Շահգեալդեան, Ռ. Մայիլեան, Կ. Եղիազարեան, Ոմն, Արտիւր Թադէոսեան, Տ. Բզնունի, Ոմն, Գ. Նազանեան, Գ. Դադամեան, Վ. Թադիոսեան, Յ. Ղարիբեան, Ն. Յարութիւնեան, Ռ. Խանազադեան, Ա. Սարգսեան, Ե. Աֆրիկեան, Յ. Նալբանդեան, Ա. Աստուածատրեան, Վ. Խաչատրեան, Յ. Զաքարեան, Ե. Ղորղանեան, Ա. Արշակունի, Պ. Պօղոսեան, Գ. Անտօնեան, Ա. Սանահեան, Պ. Յարութիւնեան, Ա. Բօշնաղեան, Ա. Աֆրիկեան, Ա. Գրիգորեան, Ս. Յօլակեան, Ն. Ազամեան, Ն. Թադեւոսեան, Դեվոյեան, Մ. Ստեփանեան, Ն. Միրզոյեան, Պ. Ղարագաշեան, Մ. Աթանասեան, Վ. Ղարադաշեան Պ. Ալթունեան, Լ. Սամրուլեան, Ն. Եղիազարեան, Շամխարեան, Մ. Շահրազեան, Գ. Յովհաննիսեան, Ս. Մուսաբէկեան, Գ. Ռէվազեան, Պ. Շահրազեան, Ոմն, Նորքեցի, Վ. Այզնեան, Փ. Սողոմոնեան, Ա. Աւետեան, Գ. Պապիկեան, Ոմն, Վ. Տէր-Սարգսեան: Ընդամենը երկու հարիւր րուբլ:

Թօմաս Մեհերեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ ստացանք 25 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների, որ նուիրել է պ. Համազասպեանց:

—

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴԻՑ պ. Աբրահամ Առաքելեանց ուղարկել է մեզ 100 ր. և տիկին Նունէ Առաքելեանց նոյնպէս 100 ր. յօգուտ Վանի սովատանջների:

—

Ստացանք ՆՈՎՕ-ՉԵՐԿԱՍԿԻՑ 7 րուբլ պ. Կլիմենտօ Բօտտօյից յօգուտ Վանի սովատանջների:

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ ստացանք պ. Գր. Խալաթեանցից 82 րուբլ հետևեալ նամակով: «Խնդրեմ ընդունէք և տնօրինէք այս 82 ր. որ ես ժողովել եմ հայ ուսանողների մէջ, յօգուտ մեր սովատանջ վանեցի եղբարցս»:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ կանանց մէջ մի սովորութիւն կայ, այն է որ բաղնիս գնալուց առաջ լաւ կշտանում են տանը կամ նոյն իսկ բաղնիսում և ապա մտնում են ջուրը լողանալու: Այդ սովորութիւնը մեծ վնաս է պատճառում շատերին: Նորերումս մի վրացի, բաւական ունևոր կին կշտացած մտնում է բաղնիսի աւազանը և չէ անցնում մի քանի րոպէ, նա իրան վատ է զգում: Կէս ժամից յետոյ ողորմելին արդէն դիակ էր դարձել:

—

Մեզ գրում են ԴԱԽԼՈՒ գիւղից, ապրիլի 13-ից հետևեալը: «Արաքսի ափերին, դէպի Մասիս կենող բուլկցի անուանված քիւրդերը այս տարի հացի թանգութեան պատճառով շատ վատ դրութեան մէջ են: Նրանցից շատերը ամիսներով հաց չեն տեսնում և կերակրվում են սատկած անասունների մսով, եղեգնի, նուշմառուսի (չիրին բիան) արմատներով և նոր բուսած բանջարներով: Սովածութենից նրանց շատերի աչքերը կամ մինչև անգամ ամբողջ մարմինը ուռչում է և քիչ ժամանակից յետոյ խեղճերը մեռնում են: Նրանց ամբողջ տաւարը և ոչխարները սատկել են: Դարձնում ենք մեր թէ վարչութեան և թէ հասարակութեան ուշադրութիւնը այս մեր անլեզու և անտէր հարևանների վրա: Մեր կողմերում համարեա թէ բոլոր ոչխարները և տաւարը կոտորվել են, ցորեն շատ քիչ է գտնվում և գիւղացիներից շատերը յոյսը դրել են միմիայն բանջարեղէնների վրա»:

—

Պ. Սմբատ Հովուեանց բերեց մեզ 120 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների, որ նա և մի քանի այլ երիտասարդներ ժողովեցին Մեռելոցի օրը Թիֆլիսի Խօջիվանքի գերեզմանոցում:

—

Լրագիրները հաղորդում են որ Ղարայազի կողմերում արդէն երևեցաւ մորեխ:

—

Մեզ գրում են Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ, որ ապրիլի 10-ին կատարվեցաւ մայրաքաղաքի հայոց եկեղեցում հոգեհանգիստ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազովսկու յիշատակին:

—

Հեռագրով հաղորդում են ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ, որ այդտեղ ցորենի պուդը արժէ այժմ 8 րուբլ: Պարզ է որ սովին ժողովուրդը այլ ևս միջոց չունի հաց ուտելու, որովհետև մի պուդի համար 8 րուբլ վճարել չէ կարող, այլ կերակրվում է դաշտի խոտերով:

—

Ստացանք պ. Տէր-Օհանեանից 800 րուբլ յօգուտ Վանի սովելոց, որ հեռագրով փոխադրվեցաւ մեզ Թէհրանից:

—

Թանգութիւնը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետզհետէ ըզգալի է լինում: Լաւ մսի ֆունտը ծախվում է 30 կոպէկով, հացի ֆունտը, առաջին տեսակի արժէ 8 կոպէկ, փայտի սաժէնը ծախվում է 40 րուբլով, մի հաւ արժէ 1 ր. 30 կ., և այլն: Այդ թւանշանները մենք վեր առանք „Кавказъ" լրագրից: Ռուս լրագիրը ցոյց է տալիս թւանշաններով որ մի պաշտօնեայ, որ ստանում է տարեկան 2000 րուբլ, ունի տարեկան մինչև 700 ր. դէֆիցիտ:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քարվանսարաների և փողոցի մշակները հաւաքեցին իրանց մէջ 5 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների և ուղարկեցին մեզ այդ փողը: Հաւաքողը եղել է Շաղինովի քարվանսարայի մշակ Մովսէս Մկրտչեանց, որ ինքն տուել է 50 կ., Օհան Կարապետեան տուել է 35 կ., և անյայտ ոմն նոյնպէս 35 կ., Հայրապետ Տիլօեան, Մնացական Սափարեան, Գրիգոր Զաքարեան տուել են իւրաքանչիւրը 30 կոպ., Գէորգ Ալավերդեան, Եղանոս Փայրատեան, Ստեփան Առաքելեան, Սարգիս Պօղոսեան, Մահմուդ Պօղոսեան, Նիկօլայ Խաչիկեան իւրաքանչիւրը 25 կ., Մկրտիչ Այվազեան, Դաւիթ Պօղոսեան, Յովսէփ Յակոբեան, Սարգիս Սողոմոնեան, Ամիր Օհանեան, Առաքել Մ. Բաղալեան Կարապետ Բաղալեան իւրաքանչիւրը 20 կ., ընդամենը 5 րուբլ:

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԼԻՍԻՑ մի երիտասարդ ուղարկեց մեզ 2 րուբլ յօգուտ Վանի մէջ Խրիմեանի ձեռքով հիմնված հիւանդանոցի: Այդ փողը նա ուղարկում է ի յիշատակ իր հանգուցեալ ծնողների: Նուիրողի ընտանիքն էլ իր կողմից նուիրում է 3 րուբլ յօգուտ Վասպուրականի սովատանջների, նոյն նպատակով մի կին տուել է 65 կ., մի ոմն 35 կ.: Ընդամենը 6 րուբլ:

—

ՍՏԱՎՐՕՊՕԼԻՑ պ. Դաւիթ Պօպօվեանցից ստացանք յօգուտ Վանի սովատանջների 102 րուբլ որ պարոնը ժողովել է հանգանակութեամբ: Ստորագրողների ցուցակը դեռ չենք ստացել:

—

Մի քանի տեղերից, օրինակ Երևանից և Ալէքսանդրապօլից բազմաթիւ ստորագրութեամբ հեռագիրներ և նամակներ ենք ստանում, որոնց մէջ համակրութիւն է յայտնվում պ. Րաֆֆիին «Խենթի» պատճառով: Նոյնպէս շնորհակալութիւն են յայտնում Ասիացուն նրա վերջին ֆելիետոնի պատճառով և համակրութիւն Մելիքզադէին նրա դէմ գրված Մոսկվայի ուսանողների նամակի առիթով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ առաջնորդող յօդուածը:

Գերմանական պարլամենտը 186 ձայների բազմութեամբ 128 ձայների դէմ ընդունեց զինուորական օրէնքը գերմանական զօրքերի շատացնելու և զինուորական սեպտեննատի (եօթնամեակի) վերանորոգելու մասին: Այժմեան սեպտեննատի ժամանակամիջոցը 1881 թուին է լրանում, ուրեմն գերմանական կառավարութիւնը դեռ էլի 8 տարիների ընթացքում կարող է առանց հաշիւ տալու օգուտ քաշել գերմանական զինուորական ուժերից:

Իշխան Բիսմարկ կատարեալ իրաւունք ունի տօնել իր յաղթութիւնը: Նա հասաւ այն նպատակին, որին վերջին տաս ամիսների ընթացքում ձգտում էր նրա քաղաքականութիւնը: Պարլամենտը հաստատեց զինուորական օրէնքը, որովհետև նա նախապատրաստված էր իշխան Բիսմարկի տարածած լուրերով ռուսաց զօրքերի պրուսական սահմանների մօտ կենտրոնացնելու և ֆրանսիական զօրքերի թիւը շատացնելու մասին: Միացեալ խորհուրդը վախեցաւ պետական կանցլերի հրաժարականից և վճռեց այսուհետև հպատակվել նրա պահանջներին: Այսպիսով բոլոր արգելքները անհետացրած են և այսուհետև ութ տարիների ընթացքում իշխան Բիսմարկ առանց արգելքների պատահելու կարող է ամեն տեսակ պատերազմական կամ քաղաքական ձեռնարկութիւններ սկսել:

Այդ հետևանքներին հասնելուց յետոյ իշխան Բիսմարկ, ինչպէս երևում է, պատրաստվում է հանգստանալ: Հեռագիրը հաղորդեց